

Sámediggi

Sámedigge Sámediggie Saemiedigkie Sametinget

Saemien gielejarnge
Sámien giällaguavdátje
Sáme giellaguovdátj
Sáme giellaguovdásj
Sámi giellaguovddáš
Samiskt språkcentrum

2010–2020

Språkcentrum och språkrevitalisering genom 10 år

Sámi giellaguovddáš lea ávvudan 10 jagi 2020:s. Dan oktavuodas háliidit mii muitalit iežamet barggu birra sámi gielaiguin. Giella ii leat dušše gulahallangaskaoapmin, giella čatná maiddái oktii visot osiid kultuvrras ja dat lea mávssolaš riggodat sámegielaiguidda. Sámi álbmogis lea eareliiggánis dárbu suddjet ja ovddidit sámi gielaid daningo giella čájeha min oktavuoda eatnamiidda ja čáziide mat maiddái leat oassin sámi kultuvrras, historjjás ja juohke olbmo identitehtas. Go sámi servodat nanusmahttojuvvo, de nanusmuvvet maiddái min sámi gielat.

Mii háliidit maid muitalit giellaealáskáhttima birra ja čájehit buriid ovdamearkkaid giellaealáskáhttimis, ja mii háliidit smiehtadit ja einnostit sámegiela boahtteáiggi.

Samiskt språkcentrum har firat sitt 10-årsjubileum 2020. Vi vill uppmärksamma detta jubileum genom att berätta om vårt uppdrag och arbete med de samiska språken. Språk är inte bara ett kommunikationsmedel utan ett arv som binder samman alla delar av kulturen och utgör en värdefull tillgång för talarna. Det samiska folket har ett särskilt behov av att skydda och främja de samiska språken som ett uttryck för sin relation till mark och vatten, vilket är en del av samisk kultur, historia och varje persons unika identitet. När det samiska samhället stärks, så stärks också våra samiska språk.

Vi vill också berätta om språkrevitalisering och visa på goda exempel på språkrevitaliserande insatser samt reflektera och blicka framåt.

Samiskt språkcentrum 10 år

Samiskt språkcentrum etablerades vid Sametinget 2010. Språkcentrum är placerat på två orter, Dearn/Tärnaby och Staare/Östersund.

Inrättandet av ett samiskt språkcentrum skedde efter många års strävanden från samiskt håll och föregicks av utredningen Återta mitt språk (SOU 2006:19) som föreslog etablering av Samiskt språkcentrum som en språkfrämjande åtgärd.

Sametinget/Samiskt språkcentrum

Sametinget är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament med uppgifter som regleras i sametingslagen (1992:1433). Enligt 2 kap 1 § sametingslagen ska Sametinget fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet samt bidra till utvecklingen av de samiska språkens användning.

Samiskt språkcentrum är en del av Sametinget och ingår i Sametingets språkavdelning.

Vad är språkcentrums uppdrag?

Samiskt språkcentrum är en aktör i arbetet med att göra de samiska språken tillgängliga för fler. Vi arbetar för revitalisering och för att stärka de samiska språkens position i samhället. En utgångspunkt för språkcentrum är att arbeta med alla fem samiska språk i Sverige: nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska, umesamiska och sydsamiska.

Språkcentrums uppdrag är att främja och stimulera till ökad användning av de samiska språken, stärka de samiska talarna, utveckla metoder för språkrevitalisering samt verka för att synliggöra och öka statusen för de samiska språken. Vi samarbetar med andra

samiska institutioner och organisationer samt förvaltningskommuner för att samordna, komplettera och effektivisera arbetet med att revitalisera de samiska språken. Vi arbetar med metodutveckling och vägledning samt sprider kunskap. Insatser som riktar sig till barn och ungdomar prioriteras särskilt.

Sametinget presenterar årligen en lägesrapport över de samiska språken i Sverige. Genom lägesrapporten får man en överblick över vad som hänt på språkfronten det senaste året, både inom Sametinget och runt om i Sápmi. Rapporten överlämnas till kulturdepartementet och lägesrapporterna från 2010 och framåt finns att ladda ner på hemsidan www.sametinget.se/lagesrapporter_sprak

Vilka uppdrag har Sametinget?

Enligt förordning (2009:1395), §1 är Sametinget "förvaltningsmyndighet inom rennäringens område och för samisk kultur."

Sametingets ska också enligt samma förordning §2.2 "följa, utvärdera och hålla regeringen informerad om utvecklingen inom minoritetspolitiken och tillämpningen av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk när det gäller samer och samiska".

Vidare anges att Sametinget enligt förordningen §2.3 ska "yttra sig i ärenden om fastställande

av samiska ortnamn och granska förslag till samiska namn på allmänna kartor", och vidare enligt §2.4; "yttra sig i frågor om personnamn med samisk anknytning".

Sametinget ska enligt sametingslag (1992:1433) kap 2 §1.3 "fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet".

Arbetet är organiserat i en språknämnd samt i en språkavdelning för rådgivning och expertkunskap och i Samiskt språkcentrum med ansvar för utåtriktade aktiviteter och språkrevitalisering.

Sametingets språkpolitiska handlingsprogram

Det finns övergripande målformuleringar för hur Sametinget ska arbeta med språk och språkpolitik, formulerat i Sametingets språkpolitiska handlingsprogram (antaget 2016).

Sametingets språkpolitiska mål är att

- det samiska folket har språkligt självbestämmande
- alla samer har grundläggande språkliga rättigheter
- samiskan är huvudspråk i Sápmi/Sábme/Sábmie/Saepmie
- alla samer har möjlighet att återta och/eller utveckla sitt samiska språk utifrån individuella behov
- antalet barn och unga med samiska som förstaspråk ökar
- samiskan ska vara synlig i samhället
- det finns starka traditionella språkdomäner
- språkarbete i Sápmi/Sábme/Sábmie/Saepmie är gränslöst
- samiskan i offentlig verksamhet ska vara vårdad, enkel och begriplig
- Sametinget agerar som förebild för hur samiskan används, värdesätts och stärks i samhället.

Språklig revitalisering – vad menas med det?

Revitalisering av urfolks- och minoritetsspråk är en ständigt växande global process. Vanligtvis handlar det om urfolk och språkliga minoriteter som inte har en egen stat. Revitalisering handlar också om medvetandegörandet av språkets roll i den egna kulturen, av attityder och språkliga rättigheter samt hur omvärlden har påverkat och fortfarande påverkar bilden av språken och även av kulturen.

Med språklig revitalisering menas att ett språk som försvagats i samhället får ny kraft och börjar användas på fler områden än tidigare och att fler människor ges möjlighet att lära sig språket. Det bygger på att det finns en medvetenhet om varför språket är hotat och en övertygelse om att något måste göras för att rädda det.

De samiska språken är i stort behov av revitalisering och även om samerna har ett eget ansvar är det en absolut nödvändighet att man får stöd från majoritetssamhället, av de som inte själva talar språket.

Samiska språken är en viktig del av självkänslan, den egna identiteten och en symbol för kulturarvet. För en del är samiskan modersmålet, det språk som dagligen används i hemmet. Många samiska barn växer upp i en miljö där svenskan är det dominerande språket och har behov av att lära sig samiska. Skolan och förskolans roll blir därför

särskilt viktig för samiskans bevarande och utveckling.

Det finns idag god forsknings- och erfarenhetsbaserad kunskap om vad som krävs för att lyckas med språkrevitalisering. Starka utbildningsmodeller utgör en sådan kunskapsbas och förskolan är det överlägset bästa redskap som samhället har för att skapa nya talare av samiska och därigenom lägga grunden för en lyckad revitalisering. Då krävs det att samiskan används i tillräckligt hög grad och att även personalen sinsemellan talar samiska. På så sätt får barnen den språkstimulans som behövs för att utveckla ett aktivt funktionellt språk.

Utbildningssystemet spelar en enormt viktig roll. Samtliga framgångsrika fall av språklig revitalisering vilar på så kallade starka utbildningsmodeller i förskola och skola, d.v.s.:

- skapa nya förstaspråkstalare (börja tidigt!)
- alltid använda målspråket
- målspråket är undervisningsspråk snarare än ämnesstudie

Metodiken bygger på full immersion/ fullständigt språkbad och resulterar i nya talare. Metoden har varit framgångsrik för olika urfolk runt om i världen, t.ex. i Kanada och Nya Zeeland och även i Sápmi. Revitaliseringen av enaresamiskan på finsk sida är ett framgångsrikt exempel där man jobbat med stor målmedvetenhet och kontinuitet.

Framgångsrik revitalisering förutsätter en stark vilja inom språkgruppen. För bestående

resultat krävs också samhällets stöd: Lagar, politik, språkrättigheter, förskola, skola m.m.

Starka utbildningsmodeller

Det finns flera lyckade exempel på språkliga revitaliseringsinsatser i Sápmi. Ett flertal föreningar och lokala initiativ har drivit och driver kurser, språkbadsläger m.m. och utför ett viktigt arbete. På samhälls nivå har det som kan ske genom förskola och skola stor potential att åstadkomma verklig förändring på lång sikt. Främst genom arbete med ”starka utbildningsmodeller” (full immersion-metodik), det vill säga att samiska är undervisnings- och umgängesspråk och inte bara ett ”ämne”. Att man talar språket och inte bara talar om språket är viktigt. Detta kombinerat med ett gott språkstöd från föräldrarna ger erfarenhetsmässigt goda resultat.

Språkrevitaliseringsprojektet ”Samiskt språk i Svahken Sijte” i Elgå på sydsamiskt område pågick 2001–2005 med Jon Todal, språkforskare vid Sámi Allaskuvla i Guovdageaidnu.¹ Man arbetade med en modell som innefattar språkbad inom utbildningsväsendet, det vill säga att all undervisning från förskola till och med grundskola skedde på sydsamiska. I arbetet betonades att attityder hos omgivningen är avgörande för hur språköverföring lyckas. Språket måste prioriteras inte bara i undervisningssituationen.

På flera av Sameskolstyrelsens förskoleavdelningar har man också arbetat efter samma metodik med gott resultat.

Enaresamerna har visat att det är fullt möjligt att återerövra ett språk om viljan är stark och satsningarna är målmedvetna och uthålliga. Annika Pasanen, språkforskare vid Helsingfors universitet har följt processen i Enare. Hon säger bl.a. att en förutsättning i revitaliseringsprocessen har varit att språköverföring har prioriterats högt och att intensiva insatser har genomförts. Man måste ha ett långsiktigt tidsperspektiv och en förståelse för att revitalisering av samiska är en långsam process.

I Anár/Enare används begreppet Giellabiessi om en modell för hela förskolan och/eller skolan där enaresamiskan används

¹ Baker Colin, 2011, Foundation of Bilingual Education and Bilingualism. McNaughton & Gunn Ltd., Todal Jon, DIEDUT Nr 1, 2007 Samiskspråk i Svahken Sijte. Sámi Allaskuvla.

konsekvent i alla sammanhang. Barn som deltagit i Giellabiessi kan sägas vara funktionellt tvåspråkiga, de förstår språket bra och klarar att kommunicera på enaresamiska. Fram till idag har ungefär 100 barn som deltagit i Giellabiessi på heltid börjat tala enaresamiska innan skolåldern. 1997 fanns det enbart en förälder som talade enaresamiska med sitt barn. 2019 talar en stor andel av föräldrarna enaresamiska med sina barn. Den första kullen barn som deltagit i Giellabiessi har själva blivit föräldrar och talar idag enaresamiska med sina barn. Antalet talare av enaresamiska har enligt språkforskare ökat från fyra talare 1997 till 450 talare 2018.

Metoden med att i förskoleåldern genomföra fullständiga språkbäd har visat sig vara den mest effektiva metoden av språköverföring

utanför hemmet och har helt förändrat enaresamiskans situation.

I Sverige används termen språkbäd oftast om kortvariga språkläger där man strävar efter *full immersion*, det vill säga att samiska ska vara kommunikationsspråk. Under 2007–2013 drevs språkbädsprojektet Saemesth dle!² av Sameskolstyrelsen och Fylkesmannen i Nordland för sydsamiska elever på svensk och norsk sida. Samiskt språkcentrum har under de senaste åren tillsammans med Sameskolstyrelsen och Lycksele kommun genomfört språkbäds läger enligt samma metodik. Språkbäden är väldigt populära bland eleverna och har en positiv effekt på språket och på elevernas språkliga nätverk.

2 <https://keep.eu/projects/1961/>

Fem samiska språk

I Sverige har vi fem samiska språk: sydsamiska, umesamiska, pitesamiska, lulesamiska och nordsamiska som alla idag har godkända ortografier. Mellan språken finns språkhistoriska gemensamma drag men också skillnader framförallt gällande vokalismen, stadväxling och sättet att återge språket i skrift.

Det finns skillnader i fråga om antalet språkbärare och talare och i grad av färdighet att läsa och skriva sitt språk. Utmaningar, förutsättningar, resurser och organisering är olika för respektive språk och även i fråga om samarbete över landsgränser och mellan olika språk och språkgrupper

FN-organet Unescos nio kriterier innefattar såväl samhälls- som individnivå och avser

- i vilken grad språket förs över till nästa generation
- antalet talare
- andel talare inom hela populationen
- i vilka domäner och i vilken utsträckning språket används
- i vilken grad språket används i nya domäner
- vilka förutsättningar för språkundervisning som finns
- språkets status och i vilken grad språket har lagligt skydd i samhället
- hur gruppens egna attityder är till det egna språket
- vilket språkmaterial det finns för språket, t.ex. grammatik- och ordböcker.

finns skillnader. Samtidigt finns ett flertal grundläggande förutsättningar och utmaningar som är gemensamma för språken.

Pite- och umesamiska har fått godkända ortografier under den tid språkcentrum verkat och Sametingets ansvarsområde för samiska språk har därmed ökat från tre samiska språk till fem.

Alla samiska språk är definierade som hotade enligt Unescos kriterier för hotade språk.

De samiska språken är hotade i olika grad och förutsättningarna är inte likvärdiga. Det finns fortfarande naturliga samiska språkarenor och det pågår många språkfrämjande åtgärder som kurser, projekt och arrangemang som syftar till att stärka talarna. En självskattning av respektive språks situation formulerades av deltagarna på ett av Sametinget och Samiskt språkcentrum arrangerat språkseminarium i Luleå, i november 2019.³

Nordsamiska

Nordsamiska är den största samiska språkgruppen. Bland nordsamer finns fortfarande miljöer och arenor där samiska är det mest naturliga språkvalet. I Karesuandoområdet placerar man sig, gällande i vilken grad språket överförs till nästa generation, i näst högsta graden, d.v.s. att språket används av vissa barn i alla domäner och det används

3 https://www.sametinget.se/kartlaggning_samiskasprak

av alla barn i begränsad utsträckning i alla domäner.

Lulesamiska

Det lulesamiska språket har inte så många talare vilket medför utmaningar för språksamhället. Det är idag ett fåtal barn som talar lulesamiska som förstaspråk. Den äldre generationen, far- och morföräldrar, behärskar dock språket i stor utsträckning. Som förstaspråkstalare har de en oerhört viktig funktion då flera av de som idag tillhör föräldragenerationen inte behärskar det lulesamiska språket fullt ut. Det finns många passiva talare bl.a. i gruppen småbarnsföräldrar och för att få till stånd

en ökad användning av lulesamiska behöver man överbygga språkspärrar.

För lulesamerna är målet en ökad språkanvändning på alla nivåer och det finns en vilja hos enskilda att utveckla och återta sitt språk.

Pitesamiska

Pitesamiskan är ett kritiskt hotat språk där de yngsta talarna är mor- och farföräldrar. Språket används sällan i vardagssituationer och de äldre talarna minns ofta endast delar av språket, och använder det inte, eftersom det kanske saknas personer att tala språket med. Det innebär att överföringen

av språket till nästa generation fungerar mycket bristfälligt. Det finns mellan 40 och 50 talare av pitesamiska i Sverige, de flesta är boende i Arjeplogs kommun. Det är en handfull barn som läser pitesamiska i skolan i Arjeplog. I Norge finns inte längre några pitesamisktalande.

Språket används företrädesvis i hemmet och i vissa arbetsmoment. Det pitesamiska språket saknar en hel del terminologi för moderna företeelser eftersom språket inte använts i dessa sammanhang i någon större utsträckning.

Umesamiska

Det finns några få förstaspråkstalare av umesamiska men antalet aktiva andraspråkstalare ökar markant. Positiva indikatorer är att fler föräldrar väljer att tala samiska med sina barn idag än för tio

år sedan. Föräldrar försöker ta tillbaka sitt språk och agerar för att deras barn ska få samisk undervisning i skolan. Far- och morföräldrar engageras i språköverföringen. Den umesamiska gruppen efterfrågar bland annat läromedel och mediasändningar på umesamiska.

Sydsamiska

Sydsamerna konstaterar att det är väldigt få i dagens föräldrageneration som är sydsamisktalande och att de familjer där bägge föräldrarna är sydsamisktalande är ännu färre. De som talar sydsamiska är också spridda över ett stort område. Det pågår en förlust av känslomässiga band till språket, eftersom det finns glapp med generationer som ej har haft kontakt med språket i tidig ålder. De föräldrar som behärskar sydsamiska har dock en stark vilja att överföra språket till sina barn.

Vilka lagliga förutsättningar har de samiska språken?

Sveriges riksdag har 1977 fastslagit att samerna utgör en etnisk minoritet i Sverige, som i egenskap av ursprunglig befolkning i sitt eget land, intar en särskild ställning både gentemot majoritetsbefolkningen och mot andra minoritetsgrupper. Det samiska folket är erkänt både som ett folk, ett urfolk och som en nationell minoritet.

Ett flertal lagskydd har under 2000-talet tillkommit i syfte att främja och skydda de nationella minoritetsspråken där de samiska språken ingår.

År 2000: Efter att Sverige undertecknade Europarådets ramkonvention om skydd av minoriteter och minoritetsspråk blev samer, finnar, tornedalsfinnar, romer och judar Sveriges nationella minoriteter. Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk och Kiruna blev samiska förvaltningskommuner, där samerna fick rätt att tala samiska hos myndigheterna.

År 2009: I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken, däribland samiskan.

År 2010: Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) gav samtliga nationella minoriteter och minoritetsspråk i hela landet grundrättigheter till information, språk och kultur samt till inflytande och delaktighet.

Lagen gav också förvaltningskommunerna ett extra ansvar, och samer boende i dessa kommuner fick rätt till förskola, äldreomsorg och service på samiska.

År 2019: Ändringar i lagen om nationella minoritetsspråk (2009:724) trädde i kraft. Förvaltningskommunerna blev skyldiga att erbjuda äldreomsorg och förskola på samiska till hela eller väsentlig del av verksamheten. Kommunerna ska dessutom ha mål och riktlinjer för sitt arbete.

Språkkonsulenterna vid språkcentrum: Sylvia Sparrock, Laila Wilks, Ann-Charlotte Sjaggo, Ingegerd Vannar och Anders Östergren.

Vad har språkcentrum arbetat med under de gångna åren?

Under decenniet som gått har Samiskt språkcentrum arbetat aktivt på många nivåer med syftet att uppfylla vårt uppdrag som en viktig aktör i språkrevitaliseringsprocesser och för främjandet av tal och talare i Sápmi. Som exempel kan nämnas att vi har anordnat ett antal stora som små språkkonferenser, genomfört föreläsning- och utbildningsseminarier, i samarbete med Sameskolstyrelsen årligen anordnat

Giellabeassi/Giellabiesse/Giällabiessie/Giellabiesie, språkbadsläger för åk 5 och 6, genomfört mentorprogram, agerat språkliga rådgivare samt skapat digitala och traditionella språkverktyg m.m.

Vi har försökt tillgodose språkbehov hos småbarn, skolbarn, ungdomar, föräldrar, studenter, översättare och språkarbetare. Insatserna har i många fall gjorts i samarbete med andra aktörer och utbildningsinstanser. Vi har också varit aktiva med att tillhandahålla artiklar och språkmateriel i sociala medier och på vår hemsida www.sametinget.se

Språkspärr

Samiskt språkcentrum har arbetat med projektet ”Språkspärr – Jag tar tillbaka mitt språk”. Metoden är utvecklad av Jane Juuso vid språkcentret Isak Saba Senter i Unjárga/Nesseby kommune i Norge. Språkspärrsmetodiken handlar om att kursdeltagare ges möjlighet att bearbeta och minska/häva spärrar och utgår från kognitiv beteendeterapi (KBT).

Samiskt språkcentrum har tillsammans med Jane Juuso anordnat både språkkurser och en handledarkurs i språkspärrsmetodik i samarbete med Vuoltjeren tjielte, Vilhelmina samiska förvaltningskommun, för tidigare deltagare i språkspärrskurs. Kursens syfte var att få fler aktörer som kan leda och anordna kurser i språkspärrsmetodik.

Språkcentrum har låtit översätta Jane Juusos bok ”Tar språket mitt tillbaka” till svenska, med titeln ”Jag tar tillbaka mitt språk – mov gielem baaastede vaaltam” och har gett ut en liten handbok.

Den svenska versionen av boken har fått spridning till urfolksspråken inom First Peoples’ Cultural Council (FPCC) i British Columbia i Kanada. Där används boken som kurslitteratur i ett program för silent speakers/tysta talare att återta sitt språk.

Mentorprogram

Mentorprogram är en dokumenterat framgångsrik språkinsats som visat sig vara effektiv vid språköverföring. Metoden är väl utprövad i många länder, bl.a. i Kanada och

USA. Samiskt språkcentrum har haft besök av professor Leanne Hinton från University of California i Berkeley och Nancy Steele från Karuke Nation som föreläst om metoden och sina erfarenheter.

Samiskt språkcentrum har genom åren lett ett antal mentorprogram. Programmen har riktat sig till olika målgrupper och för olika samiska språk. Vi har tillsammans med våra samarbetspartners genomfört ett nordsamiskt, lulesamiskt, umesamiskt och sydsamiskt mentorprogram samt ett program tillsammans med Jáhkågasska tjiellde.

Modellen innebär att mentorer som kan tala samiska får varsin lärling som vill lära sig språket och arbeta strukturerat med inläring. Språkcentrum följer och stödjer mentorer och lärlingar i deras arbete med att använda samiska som kommunikationsspråk. Hela gruppen träffas några gånger under programmets gång för inspiration, metodik och uppföljning/utvärdering. Parallellt kan man lägga in föreläsningar och grammatikkurs etc.

Vår erfarenhet är att språkförmågan hos lärlingarna kan förbättras avsevärt och att språkspärrar har kunnat övervinnas.

Digitala språkverktyg

Ett pågående arbete är utvecklingen av Sametingets webbordbok och ordboksapp. Språkcentrum samarbetar med andra aktörer för att få fram verktyg för språkanvändning och inläring. Ett exempel är spelet New

Amigos som är under utveckling. Ett annat exempel är appen *Sápmi Knacka på!*

Sápmi Knacka på! ingår i metodutvecklingsarbetet för att alla ska ha tillgång till sitt eget språk. Barnen är vår framtid och appen är ett enkelt och roligt sätt att få tillgång till sitt eget hjärtespråk.

Samiskt språkcentrum har i samarbete med Alfabeta Bokförlag översatt och spelat in röster till den populära barnboksappen. Sedan tidigare har Anna-Clara Tidholms populära barnbok *Knacka på!* funnits som app med nord-, lule- och sydsamiska röster och texter. Nu uppdateras den även med pitesamiska och umesamiska.

Vi är glada att vi nu kan erbjuda appen på alla fem samiska språk. Vi vet att appen är populär bland små barn och att den också kan vara till nytta för föräldrar och andra som håller på att lära sig samiska. Appen finns tillgänglig för gratis nedladdning på App Store.

Ungdomsprojekt med digitalt fokus

2016–2017 genomförde Samiskt språkcentrum ett ungdomsprojekt med namnet #sámasmuinna2 #sámástamujna2 #sámásthmujna2 #saemesthmunnjen2. Projektet var riktat till ungdomar och unga vuxna och var en fortsättning på norska sametingets språkkampanj Sámas muinna. Målsättningen var att synliggöra

de samiska språken på sociala medier och vid språkträffar samt underlätta språk användningen genom musik, film, en ordlista och en parlör på fyra samiska språk samt inte minst genom en Sámásturné. Femton språkambassadörer med uppgift att inspirera och stimulera andra ungdomar till samiska språkaktiviteter ledde arbetet.

2018–2019 bedrevs ytterligare ett ungdomsprojekt, som fick namnet

#instagiella #instagiella #instagiälla #instagiële. Även i detta projekt var sociala medier det främsta verktyget. Ett populärt Instagramkonto med aktiviteter och ett flöde skapades. Projektets språkinspiratörer verkade för att sprida språkglädjen till andra ungdomar. Genom egna filmer och bilder som lades ut på projektets Instagramkonto och Youtubekanal synliggjordes samiskan med glimten i ögat. Språkinspiratörerna var motor i projektet. Ungdomarna valde

Samiskt språkcentrums ungdomsprojekt #instagiella #instagiella #instagiälla #instagiële, 2017–18, synliggjorde de samiska språken på sociala medier. Språkinspiratörer var Nikolaus Wuolab Wollberg, Julia Rensberg, Elle Eriksson, Daniel Barruk, Naima Khan Nergård och Kären-Ann Hurri.

att ha alla inlägg på samiska just för att få ha en samiskspråkig arena, där inte majoritetsspråket var så synligt. De valde att prata samiska med varandra över sina språkgränser och på det sättet visa att de går att prata samiska med varandra trots att man har olika samiska språk.

10 tips för lyckad språkinläring

Som stöd och inspiration till alla språkentusiaster har vi gett ut skriften *10-tips för lyckad språkinläring*. De tio tipsen är:

- Lämna svenskan
- Gör dig förstörd med icke-verbal kommunikation
- Lär ut hela meningar – lär ut med hjälp av konversation
- Satsa på riktig kommunikation på ditt modersmål. Gör allt på samiska.
- Språk är också kultur. Att lära sig ett språk innebär också att lära sig seder och värderingar
- Ha fokus på att lyssna och prata mer än att skriva och analysera grammatik
- Gör vardagliga saker tillsammans och prata samiska
- Gör ljud- och filminspelning tillsammans
- Var en aktiv elev, ställ frågor, kom med förslag
- Var öppna för varandras behov, var tålmodig och stolt över varandra och dig själv

Giellaskurppo – ett språkpaket till barn och föräldrar

Ungdomsförbundet Sáminuorra tog 2015 fram ett samiskt språkpaket

kallat Giellaskurppo efter inspiration och anpassning från Sverigefinska ungdomsförbundets språkpaket ”Revitalisera mera”. Giellaskurppo som är ett språkinspirationspaket som riktar sig till nyblivna föräldrar och deras barn övertogs senare av Samiskt språkcentrum. Giellaskurppo innehåller ett magasin på flera samiska språk, en väska, en haklapp och ett sånghäfte med tillhörande ljudfiler. Paketet har varit mycket populärt och språkcentrum gör nu ett tredje nytryck av materialet. Giellaskurppo tillhandahålls via mödravårds- och barnavårdscentraler. Ljudfilerna är tillgängliga på hemsidan www.sametinget.se

Skyltar på samiska

Språkcentrum har i samarbete med projektet Giela giehto/Giela muitalusatprojektet⁴ framställt skyltar. Skyltarna är skrivna på nord-, lule-, ume-, sydsamiska och svenska. De är tänkta att användas i offentliga lokaler, vid arrangemang, i hemmet eller på arbetsplatsen för att påminna sig om och inspireras att använda språken. Vi har distribuerat skyltpaket till de samiska förvaltningskommunerna, organisationer och samiska aktörer. Skyltarna, som nu är kompletterade även med pitesamiska, finns att ladda ner och skriva ut från hemsidan www.sametinget.se

4 <http://www.giella.se/finansierar-till-projektet/varsagod/>

Vilken roll spelar Samiskt språkcentrum för främjandet och revitaliseringen av de samiska språken?

Samiskt språkcentrum har etablerat sig som en samlande kraft för revitalisering, en viktig aktör på den språkstrategiska arenan, ett kunskapscentrum och som inspiratör för att tala samiska och ge stöd till de samiska talarna.

I en utvärdering som gjordes i samband med utredningen/delbetänkandet ”Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik” (SOU 2017:60) konstaterades Samiskt språkcentrum fylla en viktig funktion och fick gott stöd för sitt arbetssätt. Där utvärderades språkcentrums resultat och hur lämplig språkcentrummetoden var för främjande av språkrevitalisering. Utvärderingen visade bland annat att det fanns en allmän uppfattning om att Samiskt språkcentrum bidragit till en normalisering av samiskan och en legitimering av hela revitaliseringsarbetet. Vidare framgick att Samiskt språkcentrums arbete varit ett stöd för många aktörer som på olika sätt deltagit i revitaliseringen av de samiska språken och att goda resultat uppnåtts trots relativt små resurser och få medarbetare.

Utvärderingen skriver också att ett lokalt förankrat och inkluderande arbetssätt är en allmän framgångsfaktor för att åstadkomma revitalisering. Språkcentrum bidrar till ökad kompetens för de samiska språken och

till kulturområdet. Språkcentrum bidrar dessutom till att skapa språkarenor och främja identitetsskapande för den samiska befolkningen i verksamhetsområdet.

I utvärderingen konstaterades sammanfattningsvis att Samiskt språkcentrum fyller en nödvändig och värdefull funktion i revitaliseringen av de samiska språken.

Hur ser framtiden ut?

Det samiska samhället är inne i en språkbytesprocess och de samiska språken är starkt hotade. I Sápmi pågår dock ett stort antal insatser och ansträngningar för att motverka denna språkbytesprocess, där språkcentrum är en aktör liksom det samiska folket. Sametinget har till uppgift att leda det språkpolitiska arbetet. Sametingets ambitioner och förslag på hur detta ska gå till är senast formulerade i ”Förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken”.⁵

Förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken

Regeringen gav i november 2019 Sametinget i uppdrag att utarbeta ett samlat förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken, nordsamiska, sydsamiska, lulesamiska, umesamiska och pitesamiska.

Handlingsprogrammet syftar till att ta ett samlat grepp för att säkerställa de samiska

5 <https://www.sametinget.se/151550>

språkens överlevnad och vända den negativa språkutvecklingen. Med utgångspunkten att Sametinget även framledes har i uppdrag att leda det samiska språkarbetet så läggs i programmet fram ett antal konkreta åtgärdsförslag riktade till de olika samiska språken samt till olika nivåer i samhället, t.ex. att tillskapa en samisk språklag, skapa en fungerande utbildningskedja från förskola till högskola, inrättande av kommunala språkresurscentra, statliga ramavtal för översättning till och från de samiska språken, resurser till språkvård och ortnamnsgranskning.

Samiskt språkcentrum på fler orter

I förslaget till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken framför Sametinget att man bör lokalisera Samiskt språkcentrum till nord- och lule-/pitesamiskt område, Giron/Kiruna och Jåhkåmåhkke/Jokkmokk, vid sidan av den nuvarande lokaliseringen i Dearna/Tärnaby och Staare/Östersund.

Sametinget fick 2018 i uppdrag av regeringen att utreda hur Samiskt språkcentrums verksamhet kan utvecklas för att främja fler samiska varieteter (Ku2018/01453/DISK). Redan i utredningen Återta mitt språk (SOU 2006:19) som föregick etableringen av Samiskt språkcentrum konstaterades att ”efter hand bör etableringar även ske i de lule- och nordsamiska områdena, så att språkarbetet kan stärkas där”.

I utredningen bedömde Sametinget, bl.a. efter inhämtande av uppfattningar från det

Kulturminister Amanda Lind och Sametingets ordförande Per-Olof Nutti.

samiska civilsamhällesorganisationerna, att det behövs fler språkcentra. Skäl för lokalisering av språkcentra även inom nordsamiskt- och lule-/pitesamiskt område är att Sápmi är stort och förutsättningar, målsättningar och utmaningar ser olika ut för de samiska språken och språkområdena.

Samiskt språkcentrum strävar framåt!

Språkcentrums arbete är kontinuerligt och långsiktigt. Vi avser att fortsätta vara en motor i det språkrevitaliserande arbetet. Vi ser med tillförsikt fram emot att de progressiva åtgärder som föreslås i handlingsprogrammet för bevarande av de samiska språken blir verklighet, vilket på ett avgörande sätt skulle förbättra de samiska språkens situation.

© Sametinget 2020

Omslag: Oljemålning (detalj) av Sture Östergren, Tärnaby

Foto: Anders Östergren Njajta, Marie Enoksson, Ingegerd Vannar, Ann-Charlotte Sjaggio och Sara Larsson

Layout: Heedmark AB

Tryck: Cityprint i Norr

ISBN-nr: 978-91-984911-9-7

Sametinget, Box 90, 981 22 Giron/Kiruna

Besöksadress: Adolf Hedinsvägen 58

Tel: 0980-780 30

www.samer.se • www.sametinget.se

Samiskt språkcentrum är lokaliserat till Dearnna/Tärnaby och Staare/Östersund.

E-post till språkcentrum: gielejarnge@sametinget.se

